

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“

Štev. 8.

V Ljubljani, dne 1. avgusta 1905.

Leto XXXV.

Na potu domov.

Prijazne doline,
In bistre vodé,
Pozdravljeno stokrat
Domače poljé!

Prijazno kot nekdej
Pred mano ležiš,
Prijetne spomine
Na dom mi budiš.

Glej, tamkaj v daljavi
Že vidi se vas,
Kjer prvič poslušal
Sem matere glas.

In hiša neznatna
Stoji za vasjo,
A zame milejše
Je ni in ne bo.

Slavko Slavič.

U p i.

Ko razsušene poljane
Hladen dežek napojí,
Cvetke ovene le zopet
Čvrste poženo kali.

A ko nade razcvetele
Pokonča nesreč vihar,
Novih spet iz ran nam vzbuja
Misel: Bog je naš vladar!

Taras Vaziljev.

3/9 05 5-18-4

Iz mladega sveta.

(Napisal *Márijan*.)

(Konec.)

III.

Ze v soboto večer so bili postavili v gozdičku za šolo več dolgih miz in klopi, v ozadju med tremi vitkimi smrekami pa so bili napravili oder. Na srednjo smreko so obesili podobo priprošnjika mladine, sv. Alojzija, in so jo okrasili z vencami in zastavami.

Lepo je bilo pogledati prostor. Kos, ki je žvižgal v vrhu zelene bukve, si je gotovo želel: „Da bi le ostalo vedno tako!“ Potok, ki hiti v dol med žametavim mahom, je mrmral: „Kdo si upa hoditi v moj raj?“ Gozd je pa pritajeno šumel, in smreke so se pripogibale drugakdrugi in so šepetale: „Jutri bo prišel mladi svet, da se bo veselil v naši senci.“

Gospod učitelj, ki so nadzirali delo, so se nazadnje zadovoljno nasmehljali in so odšli domov. Ugajalo jim je . . .

V nedeljo popoldne pa je bilo v gozdičku vse živo kakor v ulnjaku. Učenci so bili prikorakali v dolgi vrsti. Spredaj je nosil Kostanjevčev Ivan šolsko zastavo. Bil je namreč največji, obenem pa tudi najpridnejši. Ponosno se je postavil pred oder in je stal z zastavo, dokler mu je niso gospod učitelj odvzeli in jo obesili na primerno mesto.

Ljudje so prihajali z radovednostjo na obrazih, in gozdiček se je vedno bolj polnil. Prihajali so pa največ zato, ker so jih bili gospod učitelj povabili. Hoteli so vsem skupaj dati nekaj navodil, kako naj vzgajajo otroke in kolikega pomena je šola za izobrazbo mladine. V dolgem govoru so jih poučili o vsem potrebnem, in ljudje so prikimali: „Res je!“

Potem je nastopil mladi svet. Vrstile so se pesmi in deklamacije. Vse je šlo gladko, in ljudje so pri vsaki točki prikimali: „Lepo je, lepo . . . Mi nismo bili tako srečni. Boga naj zahvalijo, da hodijo v šolo.“

Ob koncu so prišli tudi gospod župnik. Slišali so samo nekaj točk. Nasmejali so se in rekli: „Kdo bi si bil mislil. Dobro, dobro, otroci moji!“

Poredneži so imeli zopet svojo gručo. Nekateri so stali okrog malega soda, iz katerega je točila postarna ženska vino, drugi so posedali po mehkem mahu in gledali boječe okrog sebe. Bilo jih je menda sram. Govorili niso mnogo, ker ni bil njihov dan. Saj so bili pa sicer drugačni, če so bili sami.

Gospod župnik so pristopili k njim.

„Kaj pa ste vi tako tihi? He, he, saj je veselica,“ so jim rekli.

Oni so pa gledali v tla, odgovorili pa niso nobene. Bali so se gospoda. Pa gospod župnik so bili dober mož. Vrbnikovega Mihca so prijeli malce za glavo in mu zrahljali lase. Mihcu se je menda dobro zdelo, in jim je za hip boječe pogledal v oči.

„Ali si kaj nastopil?“

„Nič.“

„Zakaj pa ne? Kaj nisi priden?“

Za Mihca je bilo to hudo in težko vprašanje. Če bi bil rekel, da je, bi se bil zlagal; če bi bil rekel, da ni, bi ga bili morda gospod župnik pokarali. Zato je molčal, vrtel pri kamižoli zadnji gumb in gledal v tla.

„Ali nisi priden?“ so ponovili gospod župnik. Radi bi bili vedeli, kaj bo odgovoril, ker v šoli ga niso imeli zaznamovanega med najpridnejšimi. Zato so se malo pošalili.

Mihcu je udarila v lice rdečica. Oh, rajši bi bil ostal doma, ko bi bil vedel, da bodo prišle nad njegovo glavico take težave. Pa kaj je hotel? Odkimal je, pa pogledal zopet gospodu v oči.

Gospodu župniku se je to dobro zdelo. Rekli so mu: „No, odslej se poboljšaj pa uči se rad. Bo že, bo že!“

Mihcu se je odahnilo. Da le ni bilo nič hudega. „Oj, z nami bo ravno taka, če ne še hujša“, so si mislili drugi. Izpogledali so se s plašnimi očmi in molčali. Gospod župnik so se obrnili od njih, odšli med ljudmi in govorili s tem ali onim. Hej, to je bilo za trde glavice! Gotovo se jim je zdelo več vredno, kakor vsa druga veselica. Klepetali so in se dobrovoljno smejali, le Vrbnikov Mihcu ni mogel priti do besede. Še ves se je tresel.

Zabava se je razvila in šumelo je kakor v panju. Otrokom je posebno dišala sladka potica. Oj, doma niso imeli nikdar take. Tudi dišeča pečenka jim je šla v slast; za priboljšek pa so bile debele vipavske črešnje. Kdo bi si bil mislil, da bo tako!

Nekateri so mislili, da so v malih nebesih, in tuptam je kdo rekel: „Da bi bilo v nebesih tako, pa bi bil zadovoljen.“ Kdo drugi ga je pa zopet zavrnil:

„Oh, veš, da bo! Kako si čuden.“ In pričkali so se skoro tako na glas, da so jih gotovo slišali angelci v nebesa. Hoje in smreke so sicer zakrivale s svojimi vejami, da se ne bi slišalo, a otroci so precej vpili; angelci imajo pa tudi dober sluh. No, mislim, da jim niso kaj mnogo zamerili.

Dečki so pričeli z igrami, nekaj deklic se je pa stopilo v krog in so pele. Mogoče je bil ravno oni širokoustni kos, ki si je prejšnji večer želel: „O da bi bilo vedno tako!“ in jih je poslušal. Gledal je dol z vrha zelene bukve, pa morda se mu ni nič kaj dobro zdelo, Vsaj videti je bilo tako. Zadnji ni hotel biti. Zakrožil je tudi on nekaj prav krepkih, češ: „Tudi jaz znam.“ Potem je pa zletel gor v gozd, odkoder je še dolgo poslušal mlade in ubrane glasove. Nazadnje je priznal: „E, jaz ne znam tako.“

Za Križnim vrhom se je nagibalo solnce k zatonu, a mladi svet se je še veselil. Zabave kar ni bilo konec. Zato so hoteli gospod župnik mladino za slovo še z nečim presenetiti. Iz žepa so izvlekli dva bela zavitka in ju položili na mizo. „Kdo je najbolj priden?“ so zaklicali.

„Jaz, jaz“, so vpili otroci vseprek. Pridni so hoteli biti vsi, in tudi poredneži niso zaostajali. Vsi so molili roke v zrak in vpili drug čez drugega.

„Torej vsi ste pridni“, so rekli dobrodušno gospod župnik. „Ne vem, če pa govorite vsi resnico.“

„Smo, smo“, so klicali spet otroci.

Kaj so hoteli gospod župnik? Odvili so papir in razdelili sladkih bonbončkov kar po vrsti vsem. Vsakdo se je tiščal naprej, in mrgoleli so okrog gospoda župnika kakor mravlje. Precej časa je minilo, da so vse odpravili.

Nazadnje sta pa rekla oba, gospod župnik in gospod učitelj: „Otroci, dovolj bo! Se bomo pa razšli. Če bodete pridni, bomo pa drugo leto zopet napravili tako slavnost. Vesele počitnice vsem skupaj!“

Med mladim svetom je bilo zopet vrvenja! Vsakdo bi bil še rad ostal. Toda vsakega veselja je enkrat konec, in tukaj ga je moralo biti tudi. Začeli so se razhajati.

Gospoda sta se zadovoljno nasmehljala in rekla: „Oh, ta mladi svet, ta mladi svet! Blagor mu!“

Martinova Francka se je pa še o pravem času nečesa spomnila. Stopila je h gospodu župniku.

„Gospod župnik, prosim, če imate kako podobico“, je rekla jecljaje. Bala se jih je.

„Kaj ti bo, dete?“

„Martinova Manica je bolna in bi ji jo rada nesla. Revica ni mogla priti, pa bi bila tako rada.“

„Bolna? . . . Pridna deklica je. Nâ, nesi ji jo in jo pozdravi!“ Dali so ji najlepšo podobico, ki so jo imeli v molitveniku.

„Pa pridna bodi“, so klicali za njo dobri gospod.

Francka je odhitela za drugimi in šepetala: „Ej, to bo Manica vesela gospodove podobice.“

Zadnji solnčni žarki so gledali izza Križnega vrha. Po cesti se je dvigal prah, po travnikih pa so cvrčali murni, kakor bi tožili za zašlim solncem. Na zemljo je padal tihi mrak . . .

IV.

Proti večeru se je Manica prebudila. Skoro cel dan je ležala v nekaki omotici. Plašno se je ozrla po sobi. Nikogar ni bilo. Mati so lupili v veži kronpir za večerjo, in žalost jim je težila srce.

„Mati, vode! Žejna sem“, je zaklicala bolnica s slabim glasom.

Mati je niso dobro razumeli. Stopili so v sobo in so jo vprašali še enkrat:

„Kaj hočeš, golobček moj?“

„Žejna sem! Malo vode bi rada.“

Prinesli so ji kupico mleka. Vode ni smela piti. Izpila je mleko z željnim požirkom in je zopet legla.

„Ali je Francka že prišla?“

„Mislim, da še ne, dete moje. Obiskala bi te gotovo. Saj ti je obljubila.“

„Oh, komaj je čakam.“

Obračala se je po postelji. Mučila jo je silna vročina. Na čelu so se ji prikazovale potne kaplje, in sapa ji je bila težka. Skozi zastor na oknu so pogledali zadnji žarki potapljučega se solnca, malce zatrepetali so in se zopet skrili. Žal jim je bilo tega mladege življenja.

Mati so gledali na posteljo k bolnici in so se zamislili. Kakor angelček je ležala pred njimi Manica. V srcu se jim je dvignil plamen materinske ljubezni in zaplapolal je visoko, visoko. Kdo bi ga bil mogel ugasiti v tem hipu? Vzdihnili so, in po obrazu jim je zdrknila velika solza . . .

Manica je bila obrnjena v steno in ni zapazila materine bridkosti. Obrnila se je in lahko je vprašala:

„Mamica, kaj pa, če umrjem?“ . . .

Mati so molčali in so zaihteli. Dobro so razumeli vprašanje Maničino. Svoje žalosti niso mogli prikriti. Zakrili so si z rokami obraz in so glasneje zaihteli. „Dete moje, dete moje!“

V sobo je stopila Francka. Smehi in radost sta ji igrala na obrazu.

Izginila sta pa, ko so njene oči zazrle v sobi le žalost in potrtost.

Prek Maničinih usten je šel grenak nasmehljaj. V njem je bila izražena vsa bol mladega življenja. Spremljalo ga je težko ihtenje.

„Gospod župnik so ti poslali tole podobico, Manica, in te pozdravljajo.“

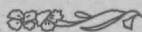
Dala ji je podobico. Bolnica jo je pogledala, pritisnila rahlo na usta, in preko njih je šel zopet oni žalostni nasmehljaj . . .

* * *

Čez dva dni pa se je proti večeru oglasil gori na griču mali zvon. Prišli so z Bogom k Martinovi Manici . . .

Zadrhtel je gozd, zadrhtelo je polje. „Mlado življenje se bo ločilo od nas.“ In šlo je čez polje, šepetali so si klasi in se klanjali drugdrugemu: „Nedolžnost gre, nedolžnost gre z zemlje!“

In priplul je iz jasnih višin angel miru in je popeljal Maničino dušico v večno radost. Angelci so prihiteli k njej in jo pozdravljali: „Zdrava nam bodi, zdrava!“

Žanjice.

Me vesele smo žanjice
Malo zdaj nas vidi vas,
Zunaj v polju se potimo,
Kjer se ziblje žitni klas.

Pesem radostna odmeva
Sredi vročega poljá,
Toda v slutnjah težkih, težkih
V vetru klasje šepetá.

Morda slutí, da se bliža
Smrt z neusmiljeno rokó,
In da skoro srp k slovesu
Mu zapel, zazvenel bo ?

Taras Vasiljev

Dvakrat pastir.

I.

Ah ja, tam doli je Ljubljana! Blagor se mu, učiteljevemu Korleku, ker je tam v šoli! Tako je zdihnul Senčarjev Tonček, ko je gori na visoki planini, naslonjen na močno ograjo upiral svoje črnobistre oči dol na posavsko ravan. Kako rad bi šel tudi on jeseni v mestne šole, toda kako in s čim? Ima samo mamico, in ta je mnogo prerevna, da bi zmogla vzdrževanje v mestu. Naredili so sicer prošnjo, da bi ga vzprejeli v „ubogo šolo“, kakor so rekli; toda prošnja je prišla nazaj s tisto slabo tolažbo, da naj se oglasi prihodnje leto.

Namesto v šolo je moral Tonček h Kodranovim v „pastirno“. Seveda so Kodranovi radi imeli pridnega in razumnega dečka. Rad je molil, rad ubogal, živino je ljubil, nikdar ni nič poškodoval, nikdar nič izgubil. Sam je bil najrajši, ker so mu bili pastirji-tovariši prenarodni. Zardel je včasih in dostikrat povetil oči, če je kdo izustil umazano besedo. Poslej pa ni maral več za njihovo družbo. Tudi ni maral, da bi se živina sukala vedno na enem kraju, zato je bil rajši sam s svojo živino na dobri paši. V tihem zatišju si je napravil tudi kočico, kamor je zahajal ob slabem vremenu.

Dobro se mu je godilo, toda srečen vendar ni bil. Kolikokrat je zrl ure in ure tja dol na Ljubljano, in tedaj mu je vstajala v duši lepa podoba. Ves zamaknjen je zrl vanjo. Študent bi bil, veliko bi vedel in ob počitnicah bi pripovedoval možakom-sosedom čudovite reči, kakor so jih pripovedovali Hrastarjev gospod, ko so bili še študent, in so se ob nedeljah in praznikih po nauku sosedje bližnji in daljni zbirali pred Hrastarjevim ulnjakom.

Slika za sliko se je tako vrstila pred njegovimi očmi, dokler ni prišla najlepša. Slovesno potrkavanje, mogočni streli, vse v vencih in zastavah, vse polno ljudstva, cela vrsta duhovnikov stopa pred njim v cerkev in zadnji v izprevodu je on — Tonček, novimašnik, oblečen v belo mašno oblačilo, ono najlepše s svilo in zlatom vse pretkano. — — —

Jagnje zabekeče, Tonček se stresne, in lepa slika izgine, kot izginejo sanje, ko se zbudimo.

„Nič ne bo! Kam če reven pastirček?“ vzdihne otožno.

II.

Če so mu že take misli silile dan za dnem v glavo, tolikomanj so ga pa zapustile, ko se je drugo leto bliževal začetek šol.

„Še enkrat poizkusimo!“ je prosil Tonček mater, „saj so lani odpisali, naj se k letu oglasim“.

Pa res! Oglasili so se zopet za „ubožno šolo“, a dobili so nazaj pismo pravtako, kakor lani. Solze so stopile Tončku v oči. Smilil se je materi, smilil tudi očetu županu, ki je prinesel pismo in ga prebral.

„Ali ga sicer ni mogoče spraviti v šole?“ vprašajo oče župan. „Meni je fant všeč. Lej, saj je kar študentu podoben, tako prijazen obraz, vedro čelo in jasne oči. Ta bo, bi rekel. Kaj pa z gospodom župnikom, z njim se pomeni!“

„Kje si reva upam!“

„Saj so dobri in prijazni, kar brez skrbi se posvetuj z njimi. Oni so gori v Ljubljani vajeni in gotovo imajo kaj prijateljev, katerim bi priporočili fanta. Pa bi bilo.“

Ta županov nasvet Senčarjevi materi ni dal miru, dokler niso nekoč potrkali na duri pri župniku.

„Stopi no noter!“ so potegnili Tončka za seboj.

„Kaj bo dobrega, mamka?“ jo nagovore prijazni gospod.

„Takima, kakor sva midva, je malo dobrega.“

„No, kaj hudega mi pa tudi ne bodete povedali?“

„Tisto ravno ne. Tale hoče po vsi sili v šole, pa smo že prosili in prosili, toda vedno zastonj. Zdaj sem prišla pa še k vam, gospod župnik, morda bi mogli kaj pomoči, ker mi fant le ne odleže.“

Župnik premišlujejo in odmajevajo, češ, zdaj je drago življenje v mestu, in razmere vse drugačne, kakor v času nekdanjega šolanja. Pa jim pride druga misel, jeli so prikimavati.

„Kaj, ko bi si jaz kje kaj pritrgal in bi pomagal fantu v šolo, ko tako hrepeni? Pa bi mogli vi kaj plačevati?“ se obrnejo do matere.

„Nekaj bi se že dobilo, nekaj bi dajal pa morda stric, ki želi, da bi Tonček študiral.“

„Ako bodete mogli zmagati stanovanje, bom za drugo jaz poskrbel.“

Radost je zalęsketala Tončku v očeh, in hvaležno je gledal duhovnemu gospodu v obraz.

Župnik pa niso hoteli razodeti, da bodo sami plačevali za dečka. Napisali so pismo vodji nekega zavoda za dečke, mu razložili vso zadevo in ga prosili, da bi sprejel dečka v varstvo, mu poskrbel za hrano, deček pa naj bi sporočal o napredku, šoli.

S tem pismom se je oglašil Tonček tiste jeseni v zavodu. Tam jim je bil deček tako všeč, da so ga sprejeli v svojo šolo, akoravno je moral stanovati zunaj zavoda, ker notri ni bilo prostora. Toda tako ni ostalo dolgo. Po par mesecih je došlo na župika pismo:

„Vašega dečka smo sprejeli v zavod. V šoli se je učiteljem bistrourni deček tako priljubil, da mi niso odnehali, dokler nisem dobil kotiček zanj.“

„Bomo vsaj brez skrbi, ker vemo, da je na varnem“, so drugi dan odpisali gospod župnik in se gorko zahvalili.

* * *

Sedemnajst let je minilo. Lep, solnčen dan meseca rožnika se je nagibal h koncu. Večerno žarno solnce je zlatilo vnebokipeče vrhove kamniških planin, in cerkve in cerkvice so se belile ob njihovem pobrdju in v svetlobi zahajajočega sonca v znožju.

Tam gori na Gori pri Mariji Snežnici je pohajal s knjigo v roki po vrtni stezici mlad duhovnik. Dalj časa je hodil takisto, naposled pa zaprl knjigo, naslonil se na vrtno ograjo in se kar zamaknil v pozlačeno gorovje in pod njim ležečo pokrajino.

Kdor bi mu bil pogledal v črnobistre oči, spoznal bi bil, da je to nekdanji Senčarjev Tonček. — — —

Gotovo je že dobre pol ure tako nepremično strmел tje gor, oprt na ograjo, kar ga vzdrami vprašanje: „No, kaj pa oni ogledujejo?“ Bili so dobrosrčni očka ključar, ki so prišli po opravkih in se polahko približali gospodu.

„Lejte, tje gör-gledam, pod onimi gorami sem doma. Tamgori je velika podružnica sv. Primoža, na drugi strani Šenturška gora, tam spodaj ono veliko belo zidovje je pa župna cerkev moje rojstne vasi. Kar zatopil sem se v svoja mlada leta. Tam gori sem bil v mladih letih pastir in zdaj sem med vami zopet — pastir. Tam gori pastir sredi živine, male in velike, tukaj v vaši sredi pa med čredo malih in odraslih. O, da bi mi ta duhovna čreda delala vsaj malo tistega veselja, kot mi jo je delala čreda mojih mladostnih let!

„Nu, nu!“ so dejali oče ključar, „malo bode te potrpeli z nami, pa bo. Nebes pa ni na svetu, in mladost je tudi samo ena. Jaz sem star, častiti gospod, in vem, kaj pravim.“

Odšla sta gor po stopnicah.

Ferdinand Gregorec.

Iz dežele bajk in basni.

32. Vila — zakleta deklica.

Živel je svoje dni siromašen oče, ki je imel tri sinove. Njegovo premoženje je bila majhna, ubožna hišica in za hišo vrt, na katerem je rastle zlata jablan.

A ž njo ni imel sreče. Komaj je začela roditi zlata jabolka, prihajal je vsako noč neznan tat in mu je sad kradel. Očeta je to močno žalostilo; sklenil je izvohati tistega, ki mu krade dragocena jabolka.

Pozove svoje tri sinove in jim reče:

„Kateri izmed vas mi zasači tatú, ki mi krade zlati sad iz vrta, dati mu hočem zlato jablan po svoji smrti.“

Brž nato se ojunaci najstarejši, da izpolni očetovo željo in si zasluži veliko plačilo.

Ko se dobro zvečeri, odide mladenič na stražo. Da pa ne bi zaspal, vzame s seboj mehko blazino, pečenke, potice in bokal vina. Vleže se na blazino, položi poleg nabito puško ter je in pije, kolikor mu dopušča želodec.

Komaj odbije ura polnoči, že mu začno oči skupaj lesti. Sit vsega dobrega v kratkem zaspi.

Izpod nočnega neba pa lahko prileti bela ptičica, odtrga zlato jabolko in odleti.

Drugo jutro vstane mladenič, pogleda na jablan in vidi, da je jabolko ukradeno.

Srdit pograbi blazino in puško ter odide domov. Očetu pa se izgovarja, da je krivo slabo vino, čegar opojnost ga je omotila in uspavala.

Minil je dan in storila se je noč.

Oče ukaže srednjemu sinu, naj gre čuvat jabolka, in mu obljubi jablan v plačilo, če mu ujame tatú.

Mladenič odide, oborožen z nabasano puško in vzame s seboj blazino, jedil in pijače. Dolgo časa je in pije ter hodi po vrtu semtertja. Slednjič ga pa le premaga spanec. Vrže se na blazino, da bi nekoliko odpočil. Toda ni še preteklo deset minut, in že je sladko zadremal; zjutraj ob šesti uri pa se je prebudil.

Ali medtem je bila priletela ptičica in odnesla zlati sad.

Ko pa zjutraj oče vpraša, zakaj ni pazil na jabolka, mu odgovori:

„Kriva je moja mati, ker ni potice dovolj spekla. Bila je še napol surova, a ker sem bil silno lačen, sem jo jedel; prihajalo pa mi je slabo, in vsled omotice sem zaspal.“

Napočil je tretji večer. Tu pravi najmlajši sin očetu:

„Dovolite, ljubi oče, da grem jaz nocoj pazit na jabolka!“

Pa hitro se oglasi starejši brat in pravi:

„Kaj boš ti pazil! Saj te je še strah. Če jaz in starejši brat nisva zdržala, dasi sva izkušena in pametna, ti si pa še neumen.“

Toda oče mu vendar dovoli, in sin gre na stražo.

A vedel se je drugače, kakor njegova starejša brata.

S seboj vzame puško. Namesto blazine, potic in vina pa vzame trnja, suhega kruha in vode. Pod glavo pa dene grablje, da ne bi mogel trdo zaspati.

Ura je odbila dvanajst, in spet je priletela ptičica in zapela milo pesmico. Dremajoči mladenič jo je dobro slišal.

Kot bi trenil spleza na drevo, zgrabi ptičico in vzame s seboj.

Ko jo pa postavi na tla, izpremeni se v krasno vilo. Dolgi zlati lasje jo obsujejo, in v hipu se dvigne pred njo ogromna palača z dvorom, na katerem je bilo vse pripravljeno za gostovanje.

Ves vesel teče mladenič klicat svoje starše in jim povedat, kaj se je zgodilo.

Njegova mati pa je bila zlatohlepna. Zato vzame škarje, hiti na vrt in odreže deklici, ki se je imenovala vila Magdalena, dolgih zlatih las. Deklica milo zajoče in se v hipu izpremeni v tičico in odleti. A odtlej ni več prihajala po zlata jabolka.

Tužno je bilo mladeniču, ko je izginilo krasno bitje. Kregal je svojo mater in britko žaloval. Slednjič pa se odloči, da jo hoče iskat.

„Grem po svetu, dokler je nenajdem; pretrpim za njo vse, in če bi mi bilo treba, tudi umrem, da jo rešim.“

Nato vzame puško in nekaj hrane, pa se poslovi od staršev in bratov ter odide.

Pot se je vila po velikih planjavah. Končno dospe do velikega gozda. Bil je že silno utrujen. Vrže se pod kršato drevo, da se nekoliko odpočije. Na hrbtu ležeč opazuje sinje nebo, pod katerim so plavali temnorujavi oblaki. Bal se je nevihte in sklepal, da mu bo še prestatí mnogo nevarnosti, predno dospe do svojega cilja.

Ko se odpočije, čuti, da je lačen; rad bi si opomogel, a ni si imel s čim. Tisto, kar je od doma s seboj vzel, zaužil je kmalu med potovanjem.

Pretekel je dolg dan, in mladenič ni jedel še ničesar. Puško zadene na ramo in hajdí po gozdu, da najde kako divjad, jo ustrelí in potolaži lačni želodec.

Kmalu zagleda velikega volka. Nameri puško in hoče sprožiti. Ali volk ga zaprosi in reče:

„Ljubi mladenič, pusti mi življenje; jaz ti bom hvaležen in v sili ti bom pomagal. Kadar boš potreboval moje pomoči, pihaj na to dlako, in takoj ti pridem na pomoč.“

Mladenič vzame dlako, pusti volka in gre dalje. Proti večeru pride do vode, kjer ujame ribo. Hoče jo speči in snesti, saj je tekel že drugi dan, odkar ni ničesar užil.

A spet ga zaprosi riba:

„Nikar mi ne jemlji življenja; jaz ti bom v življenju še veliko več koristila, kakor bi ti zdaj. Dam ti luskino, in kadar boš potreboval moje pomoči, stresi in zlomi jo, pa ti pridem pomagat. Mene pa spusti v vodo, da dalje živim in se radujem s prijateljicami.“

Mladeniču se riba zasmili pa jo dene v vodo in gre dalje.

Lakota postaja vedno huja in huja, a on ne pride do hiše, kjer bi dobil kaj jesti. Zori se že tretji dan, in je še vedno brez jedil. Proti poldnu zagleda na nizkem drevesu velikega orla, ki se je grel na solncu. Hoče ga ustreliti, da bi si ž njegovim mesom potolažil glad. Orel ga pa nagovori z milimi besedami:

„Ljubi prijatelj! Jaz vem, da trpiš veliko lakoto in da že komaj potuješ. Toda potrpi še nekaj ur, saj skoraj prideš do velike hiše neke čarovnice. Ta potrebuje vedno hlapcev in pogosti vsakega, ki je res potreben. Le nikar se je ne ustraši, če ti bo s čim pretila. Bodi pogumen, in vse se ti bo dobro izteklo. Meni pa pusti življenje; koristil ti bom veliko več, ko boš v službi čarovnice. Vzemi to-le moje pero, in ko boš potreboval moje pomoči, mahni ž njim trikrat po zraku, in priletim in ti pomagam iz nevarnosti ter otmem tvoje življenje.“

Ves obnemogel odide mladenič naprej. Napade ga žeja. A kmalu jo uteši. Nekje izpod skale je žuborel vir. Dobro se okreпча in gre dalje.

Na večer pride do hiše omenjene čarovnice.

Ko čarovnica zapazi, da trpi mladenič silno lakoto, dá mu jesti in piti in nato ga spravi k počitku. Ko mladenič zjutraj vstane, je bil popolnoma pokrepčan. Čarovnica pa mu reče:

„Jaz vem, kaj iščeš v tej samoti. Rad bi našel vilo Magdaleno. Lahko ti povem, kje je, če mi služiš tri dni in izvedeš moje ukaze. Tri noči mi boš pasel tri konje, in sicer vsako noč enega. A paziti moraš, da ti konj ne uide. Če se pa to zgodi, mi ga boš plačal z življenjem.“

Nato ga pelje na bližnje pokopališče in mu ga pokaže:

„Poglej, devetindevedeset hlapcev sem že imela, a nobeden mi ni služil tri dni, kakor sem zahtevala. Ti boš stoti, katerega bom najbrže tudi umorila in semkaj pokopala.“

Mladenič ji odvrne:

„Bodi, kar hoče!“ in ostane v njeni službi.

Ko se je znočilo, pravi čarovnica mladeniču:

„Tu imaš konja, ki ima navado, da z volkovi pohaja; ženi ga na pašo in dobro pazi, da ti ne uide; stalo bi te življenje.“

Prej pa je že naročila konju, da mora gotovo po noči uiti domov.

Mladenič vrže na konja, uzdo in ga žene na pašo. Po noči pa zaspi, in konj mu odide v družbo volkov.

Ko se mladenič zbudi, najde samo uzdo, a konja ni bilo nikjer. Silno se prestraši in premišljuje, kam naj ga gre iskat. Pa se spomni volka. Hitro začne pihati na shranjeno dlako, in glej, v tem hipu prihiti volk in ga vpraša, česa želi?

Mladenič ga poprosi, naj poišče konja, ki ima navado se potikati med volki.

Volk mu reče:

„Ravno kar sem ga videl, ko je z mojimi tovariši hodil po gozdu.“

Volk se postavi na zadnje noge in močno zatuli. Takoj pridrvi krdelo volkov. Njihov poglavar jim ukaže, naj hitro poiščejo konja in ga pripelejo k njemu. V kratkem je bil konj spet pri mladeniču. Ta se volku lepo zahvali in žene konja domov.

Ko čarovnica vidi, da je pastir dobro opravil, mu reče:

„Vrli mladenič! Dobro si pasel mojega konja! Če boš še druga dva večera tako opravil, volil si boš plačilo.“

Čarovnica gre v hlev in konja neusmiljeno pretepe rekši, „zakaj nisi prišel domov, kot sem ti velevala?“

Približa se drug večer. Čarovnica izroči mladeniču drugega konja, ki je imel navado z ribami plavati po vodi, pa mu dé:

„Tu ti dam drugega konja: pasi ga dobro in srečen boš; konj se druží z ribami.“

Mladenič konja dobro naveže in ga žene na travnik past.

Ker je bil truden, priveže konja k drevesu in mirno zaspi. Prebudivši se pa ne zagleda konja več, ampak samo njegovo uzdo. Brž pokliče ribo, zlomivši njeno luskino, ter ji pravi:

„Obljubila si mi pomoč v sili, ko sem ti pustil življenje ter lačen potoval. Izpolni zdaj svojo besedo in pripelji mi konja, ki mi je po noč odšel!“

Riba izgine in v par trenutkih pripelje konja na travnik.

Mladenič odvede najdenega konja domov in veselo zakliče čarovnici:
„Tudi ta mi ni ušel, dobro sem ga čuval.“

Čarovnica ga pohvali in pelje konja v hlev, kjer ga neusmiljeno pretepe, ker je ni ubogal.

Tretji večer mu da spet novega konja, ki je vsako noč prenočeval v družbi orlov. Reče mu:

„Zdaj še pazi na tega, da ti ne uide; potem dobiš plačilo. kakršno zaslužiš.“

Mladenič ga pase vso noč, a vendar mu konj nenadoma odleti v zrak in hajd med orlovsko družbo. Pastir pokliče orla mahnivši z njegovim perom. Ptič urno prihiti in mladeniču reče:

„Obljubil sem ti, da te bom rešil nevarnosti, in to hočem izpolniti. Tvoj konj je v naši družbi. Takoj ukažem svojcem, naj ga privedo.“

Orel odleti in se kmalu vrne z drugimi orli in s konjem.

Mladenič se mu zahvali in se veselega srca napoti domov.

Čarovnica se mu čudom čudi, ko vidi, da ji je ta mladenič izpolnil vse njene ukaze, ko ji jih ni mogel prej nobeden izmed devetindevedeseterih. Lepo ga pohvali in mu reče:

„Službo si dobro opravil. Voli si zdaj plačilo, kakršno hočeš!“

Imela pa je čarovnica silno hitrega in neutrudljivega konja, katerega je vedno le sama jezdila. Za tega jo je prosil mladenič kot plačilo, in pa za to, da mu pove, kje je vila — zakleta deklica.

Čarovnica mu da konja in mu tudi pove, kje je zakleta deklica. Sviri ga pa, naj bo previden, zakaj vilo čuva zmaj. Mladenič se ji srčno zahvali, zasede konja in odjezdi.

Jezdil je že več ur zapored; zdelo se mu je, kot da leti vse mimo njega. Konj je sopihal, in izmed čeljusti so se mu cedile bele pene. Drvila sta sedem ur brez prenehanja in končno dospela do velikega gradu, kjer je živela vila uplenjena od strahovitega zmaja.

Ko pride mladenič pred grad, priveže konja k drevesu in gre lahnih korakov skozi vežo. Kmalu pride do velikih železnih vrat, ki so bila ravno odprta. Stopi skozi nje v sobo in zagleda deklico sedečo na stolu in pestujočo spečega zmaja.

„Oh ljubi mladenič!“ mu šepetne, „vendar si prišel; a če se zmaj zbudi, raztrga mene in tebe na drobne kosce!“

„Molči, ljuba deklica, jaz te hočem in te moram rešiti!“

Hitro ji odveže odzadaj predpasnik in lahko položita spečega zmaja z predpasnikom vred na posteljo. Potem pa odtod! Mladenič posadi deklico na konja, sam pa se vrže od zadnje strani nanj, pa zdrvita kakor strela naprej. V kratkem je bil grad tako daleč za njima, da ga s prostimi očmi ni bilo več videti. Zdaj pouči deklica mladeniča:

„Vse, karkoli ti bom rekla, poberi in vzemi s seboj na konja.“

Čez čas mu veli deklica, naj pobere krtačo, ki je ležala na tleh. Mladenič to stori. Ko dalje jezdita, mu veli, naj pobere na tleh ležeči glavnik, in nekaj ovinkov dalje mu pokaže kupico, ležečo na potu.

Čez čas spet reče deklica:

„Pogledi nazaj, če boš kaj opazil!“

Mladenič se ozre in strmeč zavpije:

„O groza! Zmaj jezdi za nama na ognjenem konju; spremlja ga bela megla, ki se vedno bolj in bolj kadi in nama približuje.“

„Hitro vrzi na tla krtačo, da mu zaprečiva pot za sabo“, veli deklica.

Mladenič to stori, in v tem hipu se dvigne zarastli gozd za njima. Skozenj se je zmaj komaj preril s svojim konjem, a med tem sta se ubežnika oddaljila že jako daleč.

Deklica spet veli mladeniču, da naj pogleda nazaj. In spet ji odgovori ta prestrašen:

„Zmaj se je nama spet približal in v kratkem naji dohiti.“

„Vrzi na tla glavnik!“

Mladenič stori, in nastali so za njima hribi in pečine, preko katerih bi zmaj skoraj ne mogel več priti. A z velikim trudom preplazi vendar skalnate pečine in hiti za ubeglima. Kmalu bi ju bil dohitel, da ni mladenič na ukaz deklice vrgel na tla steklene kupice, iz katere se je razlilo velikansko morje s steklenimi gorami, ki so molele iz valov.

Ves srdit plane zmaj z ognjenim konjem v morje, da bi ujel deklico in mladeniča. A bilo je zastoj. Ko prisope zmajev konj v sredino morja, odbrusi si ob steklenih gorah noge do kolena. Morala sta obstati s konjem vred v vodi.

Mladenič se še enkrat ozre in vidi sredi morja zmaja. Več ni mogel ni naprej ni nazaj. Le ognjeni meč je še vihtel, potem pa se je zvrnil s konjem vred v vodo, ki je divje pljuskala in se penila.

Po odhodu mladeniča so bili njegovi starši v velikih skrbeh, da bi se mu kaj ne pripetilo.

Kar ostrmeli pa so, ko nekega dne prijezdi na lepem konju s prelepo deklico, katero je rešil nesrečno zakletosti. Veseli so bili njegovi starši, njegova brata pa sta mu zelo nevoščljiva.

Čez nekaj dni je bila poroka. Gostija je trajala tri dni in tri noči, in vsi so se radovali veselega srca.

Po gostiji pa je šel mladi mož z mlado ženko na njen grad, ki je bil po poginu zmaja tudi rešen zakletosti. Tam sta dolgo časa veselo in srečno živela in še zdaj živita, če nista še umrla.

Davorin Dobovski.

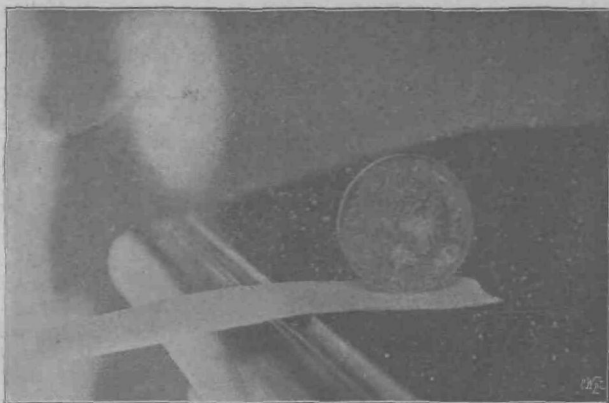

Listje in cvetje.

Koristna zabava.

(III. Vztrajnost.)

1. Kdo bi mogel odrezek papirja prav na lahno potegniti izpod srebrnjaka, petače, ne da bi denar padel ali ušel po mizi? Poizkusimo. Položi na rob mize, kakor vidiš na sliki (št. 20), odrezek papirja,

Štev. 20.

Štev. 21.

na papir postavi podolgem krono ali goldinar ali še kaj večjega. Potem pa reci tovarišem ali bratcu ali sestrici, naj potegne papir izpod denarja, da se denar ne premakne. Če ne vedo te umetnosti, se bodo najbrže zastonj mučili. Eden morda bo prav počasi izpodmikal papir, drugi bo poizkušal hitreje, pa skoro gotovo se bo denar vselej zatrketal po mizi ali pa padel. Posrečil pa se bode poizkus tako-le: Kolikor mogoče hitro udari s prstom po koncu papirja, ki sega čez rob mize, kolikor hitreje, toliko bolje, in denar bo ostal nepremično miren. Sličен poizkus se ti bo posrečil, če deneš na konec prsta majhen košček papirja, nanj pa kak kovani denar. Izpodbij papirček, ki bo odletel, denar pa ostal na prstu, če boš roko prav mirno držal.

2. Kaj pa kaže druga slika (št. 21)? Na prvi pogled nekaj silno nevarnega. Na dveh stolihi stojita dva kozarca, ki nosita tanko leseno palico, katera ima v obeh koncih zatakneni bucki, ki jo vzdržujeta na kozarcih. Kaj bo zdaj? Pa se vendar ne bo kaj pobilo? Po-

biti se ne sme nič, saj bi ne bilo prav škode delati, in „Vrtec“ kaj takega ne sme učiti. Torej nič hudega ne bo. Nastavi tako, kakor vidiš na sliki, dva kozarca ali dve stari steklenici, počez položi tanko palico iz k r h k e g a l e s a, ko si prej v konca palice zasadil

bucki, s katerima naj sloni na kozarcih. Kaj ne, ko bi se kdo nerodno zadel ob te priprave, bi vse prevrnil in kozarca pobil. Ti pa ne tako, marveč z močno palico udari prav krepko in hitro po sredi palice, ki sloni na kozarcih. Kaj se bo zgodilo? Palica se bo ondi, kjer si jo udaril, prelomila in padla na tla, kozarca pa bosta ostala na mestu. Če boš dobro zadel, se ti bo vse čudilo.

Kaj je naravni vzrok tega poizkusoma? Po naravnem zakonu vztrajnosti vsako telo, če je mirno, ostane mirno, če se giblje, bi se gibalo dalje, ako ne pride zunanja sila ali ovira, ki bi izpremenila to stanje. Natančneje se o tem uči v fiziki. Tako je tudi pri teh dveh poizkusih. Ko udariš prav hitro na papir pod denarjem, ta sila ne doseže še denarja, zato ostane miren, kakor je bil. In ko udariš po palici močno in hitro, tudi delovanje te sile ne seže do koncev palice in ne do kozarcev, zato ostaneta nepoškodovana.

Iz zaklada naših pregovorov.

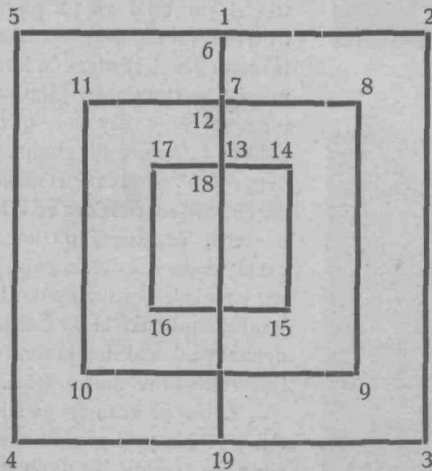
60. Čim slabše kolo, tem bolj škriplje.

Nekaj zelo neprijetnega je po potih in cestah, ako kola škripljejo ali cvilijo. Pa tudi sramotno je za voznika, če vozi s takim izzivajočim vozom. Med narodom so že nastale raznovrstne zabavljice. Med drugim pravijo, da škripajoča kola naznanjajo gospodarjevo uboštvo, ker milo vzdihujejo: „Tri leta nismo klali — tri leta nismo klali — tri leta nismo klali...“ S tem hočejo povedati, da nimajo sala ali druge maščobe pri hiši, da bi namažali kola.

Zgodi se pa tudi semtertja, da cvilijo taka kolesa, ki se jim večkrat primaže, če so namreč preveč oglojena ali slabo narejena. Tudi taka ima v mislih vaš pregovor. In če vpoštevamo tudi to, ga bomo vedeli še bolj uporabljati.

Komu bomo ponagajali z njim? V obče, mislim, da takim, ki radi gostokrat in veliko govore, pa malo vedo in razumejo; posebej pa onim, ki ne znajo ničesar potrpeti, marveč vedno godrnjajo ter radi razkladajo svoje križe in težave vsakomur, ki jih hoče poslušati; onim zabavljajem, ki ne pustijo ljudi pri miru, marveč jim vse napake razštejejo in obgodrnjajo; onim sitnežem, ki se radi prepirajo in so skregani skoro z vsemi, ki se imenujejo njih sosede. Skratka: leseno škripajoče kolo ne more biti simbol plemenitosti in modrosti.

Rešitev naloge št. 7.

Prav so rešili: Vrečko Franc, dijak, in Vrečko Zdenka v Celju; Gobec Regina in Rajštar Milka, Scheligo Irma in Confidenti Marija, stud. paed., Podpečan Amalija v Mariboru; Špringer Bogomir, mladenič v Mirni peči; Marinko J., Mici, Zofi, Rozka in Amalja na Dobrovi pri Ljubljani; Doller Pavla in Polak

Jozefa: Gertman Kristina, učenka III. razreda v Pristavi; Sikošek Maks, učenek II. razreda v Podsredi; Lorber Betka, učenka V. razreda, Sv. Ilj v Slov. goricah.

Novi listi in knjige.

Kosi Anton: **Letni časi**. Spevoigra. Dvo- in triglasni zbori s samospevi, dvospevi ter z deklamacijami, uravnani za spremljevanje na glasovirju ali harmoniju. Založil izdajatelj v Središču na Štajarskem. Cena 3 K 20 vin. — Besedilo deklamacijam in vsa druga pojasnila, ki so potrebna za uspešno prizoritev „Letnih časov“, najdeš v posebni brošurici z naslovom **Besedilo spevoigri „Letni časi“**. Cena izvodu 24 vin. — Tri reči združuje to novo delo marljivega g. pisatelja v prelepo svrhu, da bi se ljuba mladina (pa tudi preprosto ljudstvo) veselila in blažila po lepo ubranem petju, po mični godbi in živahnem deklamovanju. Uspeh ob takem prirejanju mladinskih veselic je tem bolj zagotovljen, ako nastopajo udeleženci res kot igralci primerno oblečeni, razpostavljeni itd. Ako se kje spevoigra ponavlja, se lahko posamezne reči tudi nadomeščajo z novimi. Bodi tudi ta publikacija toplo priporočena vzgojiteljem in mladimoljubom.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripraviški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.